

Черноризец Храбър

ЗА БУКВИТЕ

Преди, прочее, славяните нямаха Книги, но, бидейки езичници, с черти и резки четяха и гадаеха. А след като се кръстиха, принудени бяха да пишат с римски и гръцки букви без порядък. Но как може да се пише добре с гръцки букви Богъ, или животъ, или сѣло, или цръкы, или чаѣине, или іждоу, или широта, или юность, или ѡзыкъ, и други тям подобни. И така беше много години.

След това човеколюбецът Бог, който урежда всичко и не оставя човешкия род без мъдрост, но всички привежда към мъдрост и към спасение, смислил се над славянския род, изпрати им Константин Философ, наречен Кирил, мъж праведен и правдив. И (той) им състави тридесет и осем букви – едни по реда на гръцките букви, а други според славянската реч, като отпървом започна по гръцки. Те – ”Алфа“, а той – ”Азъ“. От ”Аза“ започват и двете. И както те, подражавайки на еврейските букви, (ги) направиха, така и той – на гръцките. Защото евреите имат първа буква ”алеф“, което значи ”обучавам се“. Когато детето се завежда (на училище) и се казва: ”Учи се“ – то е ”алеф“. И гръците, като подражаваха на това, казваха ”Алфа“. И се пригоди изразът на еврейската реч към гръцкия език, та да се казва на детето вместо ”учение“ – ”търси“. Защото ”алфа“ на гръцки език значи ”търси“. Подобно на тях свети Кирил сътвори първата буква ”аз“, но понеже ”аз“ е първа от буквите и е дадена от Бога на славянския род за отваряне устата на учещите се на грамотност към разум, произнася се с широко отваряне на устата, а другите букви с тясно отваряне на устата се произнасят и изговарят.

Тези са славянските букви и така трябва да се пишат и произнасят: а, б, в, г, д.

Други пък казват: ”Защо е създал тридесет и осем букви? А може да се пише с по-малко от този (брой), както и гръците пишат с двадесет и четири. Но не знаят с колко пишат гръците! Понеже има, прочее, двадесет и четири букви, ала не се използват с тях книгите, но са прибавили единадесет двугласни, та и три в числата: шест, деветдесет и деветстотин. И общо се събират тридесет и осем. По подобие на това и по същия начин свети Кирил създаде тридесет и осем букви.

Други казват: ”Защо са славянските книги? Нито Бог ги е създал, нито са изначални, както еврейските, и римските, и елинските, що са изконни и са от Бога приети.“ А други пък мислят, че Бог ни е сътворил буквите и не

разбират, окаяните, казвайки: ”Бог е заповядал да съществуват три езика, както пише в Евангелието: ”И имаше дъска, написана с еврейски, и римски, и елински (букви), а славянски няма там. Затова и славянските книги не са от Бога.“ Какво да им речем или какво да кажем за такива безумия? Нека да кажем каквото научихме от Светите книги: всички неща по реда (си) стават от Бога, а не от друго. Бог, прочее, не е създал първо ни еврейския език, ни елинския, ни римския, но сирийския, на който и Адам говори, и от Адама до потопа, и от потопа – докато Бог раздели езиците при стълпотворението, както пише: ”Когато езиците бяха размесени“. И както се размесиха езиците, така и нравите, и обичаите, и наредбите, и законите, и уменията на народите: на египтяните – землемемерието; на персите и халдейците, и асирийците – звездобройството, магията, лекуването, възлешеството и цялото човешко изкуство; на евреите – Светите книги, в които е писано, че Бог сътвори небето, и земята, и всичко, що е на нея, и човека, и всичко поред, както пише; а на елините – граматиката, риториката, философията.

Но преди това елините нямаха букви на своя език, ала записваха речта си с финикийски букви. И така беше много години. А Паламид, който се появи отпосле, като започна от алфа и вита, изнамери за елините само шестнадесет букви. Кадъм Милисий пък им добави три букви; и така те много години пишеха с деветнадесет букви. И после Симонид намери и добави две букви. Спихарий, тълкователят, намери и прибави три букви и се събраха двадесет и четири. След много години Дионис Граматик изнамери шест двугласни, после друг – пет, и друг – трите числени. И така мнозина за много години едва събраха тридесет и осем букви.

Много години по-късно, по Божие повеление, се намериха седемдесет мъже, които преведоха (Библията) от еврейски на гръцки език. А славянските Книги сам свети Константин, наричан Кирил, (той) и буквите създаде, и Книгите преведе за малко години, а те – мнозина и за много години. Седем от тях подредиха буквите, а седемдесет – превода. Затова славянските букви са по-свети и по-достойни, понеже свят мъж ги е създал, а гръцките – елини езициници.

Ако пък някой рече, че не (ги) е направил добре, понеже и още се поправят, ще му отговорим с това: ”И гръцките (Книги) също многократно са поправяли Акила и Симмах, и след това много други. По-леко е, прочее, след това да се нагоди, отколкото за пръв път да се сътвори.

Ако пак попиташ гръцки книжовник, казвайки: "Кой ви е създал буквите, или превел Книгите, или в кое време, то немного от тях знаят. Ако ли попиташ славянски грамотни (хора), казвайки: "Кой ви е създал буквите или превел Книгите, то всички знаят и, отговаряйки, ще рекат: "Свети Константин Философ, наричан Кирил, той ни създаде буквите и преведе Книгите, и **Методий**, неговият брат. **Още** са живи онези, които са ги видели. И, ако попиташ в кое време, то знаят и ще кажат: "По времето на **Михаил**, гръцкия цар, и на българския княз **Борис**, и моравския княз **Растица**, и блатненския княз **Коцел** в годината от сътворението на целия свят шестхиляди триста шестдесет и трета.

Има и други отговори, които другаде ще дадем, а сега не е време. Такъв разум, братя, Бог е дал на славяните, нему слава и чест, и власт, и поклонение сега и винаги, и в безконечните векове. **Амин!**